

HYPPO- KONDEREN

av Molière

HOVEDSCENEN
CENTRALTEATRET
TRIKKESTALLEN

Pris kr. 50,-

Kære publikum

Jeg har en stor kærlighed til Den Klassiske Komædie som genre. Den rummer så meget saft og kraft og humor og elementær visdom om det at være menneske. Ofte handler den om vores mindre gode sider, om den menneskelige forfængelighed, om vores dårskab, vores smålighed, vores selvindbildskhed, stormandsgalskab osv. Hver over hundrede af år minder den os om hvem vi – osse – er.

Molière skabte *Hypokonderen* (eller *Den Indbildt Syge*) i 1673 og den blev hans sidste værk. Han skrev den til sig selv i titelrollen, spillede rollen tre gange, faldt om på scenen og døde samme aften. Rygtet fortæller at han blev begravet i Argans natskjorte.

Hypokonderens tilbøjelighed er altopslugende og får skæbnesvangre konsekvenser for hans nærmeste. At være syg er for Argan et heltidsjob. Han reflekterer ikke over verden men bruger verden til at reflektere sig selv. Og når man er så totalt opslugt af sig selv så blir man et nemt offer for manipulation. Mangel på selvindsigt er fatalt. En tidløs pointe.

Jeg tror, der i dag går flere Hypokondere rundt end der gjorde på Molières tid. Mennesker, der af forskellige årsager føler sig «syge» uden egentlig at vide hvor skoen trykker.

Og det er ikke så underligt, når sundhed er blevet det moderne samfunds superværdi. At være sund og slank er tegn på succes. Medierne fokuserer på sygdom og på enhver tænkelig afvigelse fra den såkaldte «perfekte krop». Sygdom bekæmpes på samme måde som Hypokonderen tror at gøre det. Derfor ser vi for tiden en tiltagende patologisering af alle mulige menneskelige livsproblemer. Både medicinalindustrien, psykiatrien og ikke mindst den alternative behandlings-brancher har ukronede dage. Hvad der tidligere var et vilkår ved selve livet bliver i dag sygeliggjort og underlagt en voksende «psykiatrisering».

Noget så elementært som uønskede følelser bliver diagnosticeret; generthed bliver til socialfobi, tristhed bliver til depression osv. Det ubehagelige men egentligt naturlige ved den menneskelige eksistens sygeliggøres og diagnosticeres. Og patienten bliver glad, for har man først fået en diagnose, er man fritaget for ansvar.

I den store rolle som Hypokonderens vitale tjenestepige Toinette møder vi Ine Jansen som vi venligst har lånt fra Nationalteatret. Ine har trådt sine barnesko på Oslo Nye og det er en stor fornøjelse at have hende i huset. I titelrollen som Hypokonderen er vi glade og stolte over at præsentere Bjarte Hjelmeland. Han fik sin debut som skuespiller på Oslo Nye tilbage i 1991 som skomakergutten i *Fyrtøjet* af H.C. Andersen, og det er en glæde å ha ham tilbake på scenen som Argan.

Hjertelig velkommen i teatret!

Kim Bjarke,

teatersjef

Molière og Den innbilt syke

Tekst: Kjerstin Aukrust

Le malade imaginaire (Den innbilt syke) er en av Molières mest velkjente komedier, ofte omtalt som hans «kunstneriske testamente». Men hvem var egentlig Molière? Og hva er det som er så spesielt med akkurat dette stykket?

Molière (1622-1673) ble født som Jean-Baptiste Poquelin i Paris i januar 1622, som sønn av en kongelig hoff-tapetserer. I dag er han kjent som Frankrikes største komediedikter, men det var ikke gitt at det var dramatiker Jean-Baptiste skulle bli. Som ung studerte han juss, men i en alder av 21 dannet han en skuespillertrupp, L'illustre-Théâtre, og så seg aldri tilbake. I 12 år reiste han rundt omkring med truppen i den franske provinsen. Disse årene ble avgjørende for hans senere virke som skuespiller og forfatter: han fikk blant annet god kjennskap til den italienske komedietradisjonen (*commedia dell'arte*), som skulle bli en stor inspirasjon for hans egne stykker.

Hele Molières voksne liv var det Ludvig den 14., selveste solkongen, som regjerte i Frankrike. Under hans 72 år på tronen (1643 til 1715) blomstret landets kulturliv og siste del av det 17. århundre blir regnet som fransk litteraturs gullalder. Denne merkelappen er det ikke minst Molière som skal ha mye av æren for, sammen med bl.a. den store tragediedikteren Racine. Kongen selv var svært delaktig i Molières suksess: det var først da hans teatertrupp i 1659 fremførte den farsepregede satiren *Les Précieuses ridicules (De sirlige damer)* til kongens store begeistring, at karrieren tok av. Molière ble Ludvigs store yndling, og som hans mesén beskyttet kongen ham mot kritiske røster. Molière spilte en svært sentral rolle ved det kongelige hoff de årene han var under Ludvigs vinger: han fungerte ikke bare som forfatter, men også som leverandør av forlystelser, samt organisator av Ludvigs mange hoff-fester. Ludvig den 14. var en stor teaterelsker og lot Molière få etablere sitt eget teater ved Palais-Royal i Paris fra 1661. Noen år etter forfatterens død, i 1680, grunnla Ludvig det kongelige teateret La Comédie Française, som også i dag er kjent som «Molières hjem».

Privat levde Molière et ganske turbulent liv. Før suksessen som kongens yndling, var han i konstant gjeld og ble også fengslet for dette. Etter at suksessen var et faktum, bedret økonomien seg, men han fikk stadig flere fiender, både blant forfatterkolleger og blant andre samfunnsgrupper, da særlig de geistlige, men også blant medlemmer av hoffet og legestanden, for å nevne noen. Han ble også rammet av rykter om at han hadde giftet seg med sin egen datter, Armande Béjart, som det hersket strid om var søsteren eller datteren til hans tidligere elskerinne, Madeleine Béjart.

Molières forfatterskap er stort og variert, men han er kanskje særlig kjent for sine satiriske komedier og karakterkomedier. Blant de førstnevnte kan *Tartuffe* nevnes, der Molière retter skarp kritikk mot religiøst hykleri. *Misantropen* og *L'Avare (Den gjerrige)* er andre velkjente komedier, som begge byr på interessante psykologiske studier. Molière er spesielt

kjent for sin komiske fantasi og for kompleksiteten og kvaliteten i stykkene hans: han balanserer elegant klassisismens strenge regler og humanistiske menneskesyn med barokkens interesse for illusjon og forstillelse. Molières innvirkning på senere europeisk komediediktning kan ikke underslås, og man ser tydelig spor etter ham hos for eksempel Holberg.

Den innbilt syke er en såkalt ballettkomedie (comédie-ballet), en sjanger Molière selv var opphavsmann til, sammen med komponisten Jean-Baptiste Lully. Over halvparten av Molières verk tilhører denne sjangeren, som kjennetegnes av at musikk og dans utgjør en stor del av stykkets fremføring. Dette skaper en egen dynamikk på scenen og ballettkomediene var svært populære i Molières tid, bl.a. på grunn av den store underholdningsverdien. Ifølge den norske Molière-

kjenneren Solveig Schult Ulriksen, kan man dele Molières mange ballettkomedier i to grupper: de første er hovedsakelig galante kjærlighetskomedier i tidens smak, mens de øvrige preges av hyppige innslag av burlesk farsekomikk. Tema for mange av disse stykkene var ofte giftermål, og som oftest var det vanlige menneskers hverdagsliv som ble skildret, noe som sto i sterk kontrast til rammen for ballettkomedienes oppføring: de ble gjerne fremført under de store utendørsfestene ved Ludvig 14.'s hoff, som varte i flere dager og var preget av overdådighet og overflod.

Den innbilt syke er Molières siste ballettkomedie – faktisk er det hans aller siste stykke. Musikken er komponert av Marc-Antoine Charpentier og den opprinnelige koreografien var ved Pierre Beauchamp, som for øvrig også var kongens danselærer. Den ble fremført av Molières teatertrupp for første

gang på Théâtre du Palais-Royal i Paris den 10. februar 1673. Opprinnelig var det lagt inn flere musikalske innslag i hver akt, i tråd med sjangeren. Musikk og dans inngikk som en uløselig del av den dramatiske handlingen. Etter flere komedier med noe mørkere undertoner (såkalte *comédies désespérées*) som *Dom Juan* og *Misantropen*, er Molière med *Den innbilt syke* nærmest tilbake der han startet, med et tydelig *commedia dell'arte*-inspirert stykke. Samtidig regnes Molières siste komedie som langt bedre enn mange av hans tidligere stykker, ikke minst på grunn av den skarpe samfunnskritikken som kommer til syne. Som i flere av hans andre komedier, hvorav den mest kjente er *Le médecin malgré lui* fra 1666, er det legestanden som er gjenstand for satiren. Selv om den parodierte legestanden har en svært komisk effekt, skal det ikke underslås at Molière knapt overdrev: mange leger på hans tid gjorde utvilsomt mer skade enn gagn. Mange av dem var

også skeptiske til nye vitenskapelige funn: de holdt heller fast ved gamle, utdaterte metoder og kvakksalveri.

Den innbilt syke var opprinnelig skrevet for å settes opp ved hoffet, slik de fleste av Molières stykker, men kongen fikk først sett forestillingen etter forfatterens død: i motsetning til de øvrige ballettkomediene, var ikke dette stykket et kongelig bestillingsverk. Stykket omtales ofte som et av de rikeste og dypeste Molière har skrevet og regnes av mange som høydepunktet i hans karriere: her knyttes de tematiske trådene fra hans tidligere tekster sammen. Til tross for at det er en komedie, er det alvorstunge temaer som berøres: døden, bedrageri, hyklery og kritikk av medisin som vitenskap står alle sentralt i stykket. Hovedpersonen, Argan, er også langt mer enn en endimensjonal, komisk personae: det ligger en dyp kompleksitet, et paradoks, i hans karakter: han er både frisk (det er jo ikke

egentlig noe galt med ham, rent fysisk) og syk – hans maniske fokus på egen sykdom vitner om tvangstanker og fremstår som en svært usunn besettelse.

Det er nettopp i skildringen av Argan at Molières modernitet kommer best til syne: nærmest uten å vite det, er han imponerende presis i sin beskrivelse av hovedpersonens diagnose. Den franske Molière-eksperten Patrick Dandrey har dokumentert at Molière faktisk hadde en god del kunnskap om medisin, både gjennom selvstudium og gjennom samtaler med leger han pleiet vennskapelig omgang med. Den komiske inngangen til temaet som møter oss i *Den innbilt syke* er derfor fundert både på kunnskap, og ikke minst på en personlig interesse fra forfatterens side. Dandrey peker også på at Molière hadde en imponerende intuisjon når det gjaldt menneskets psyke – hans psykologiske portretter viser ikke sjelden en dybde

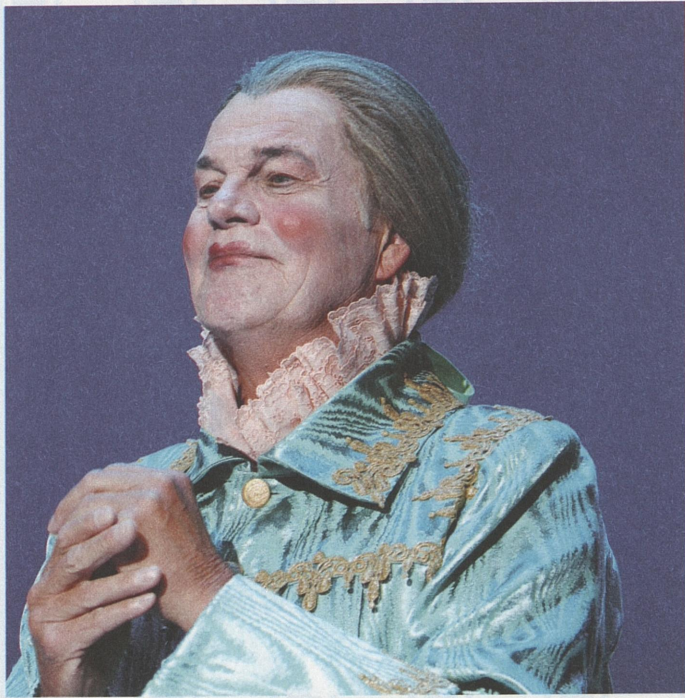
og presisjon langt forut for hans tid. I Argans tilfelle bringer denne intuisjonen han mot det vi i moderne termer ville kalt en tvangslidelse og som i datidens medisin nettopp var blitt diagnostisert som hysteri, bl.a. av den britiske legen Thomas Sydenham. Molières beskrivelse av Argan sammenfaller på imponerende vis med Sydenhams beskrivelse av hysteriske pasienter, uten at vi kan anta at Molière har lest sistnevnte – hans presise egendiagnostisering vitner derfor om en imponerende og nærmest moderne evne til å lese menneskets psyke.

Til tross for at det i denne moderniteten også ligger en originalitet i måten det psykologiske skildres på, er ikke de øvrige temaene i stykket spesielt originale i seg selv. Som nevnt er flere av de komiske grepene hentet fra *commedia dell'arte*-tradisjonen, der også legen som komisk farsefigur går igjen. Faktisk kan man spore legetematikken i fran-

ske dramaer så langt tilbake som til middelalderen. Allikevel er Molières siste stykke noe langt mer enn en tradisjonell farse. Teksten har mange lag, ikke minst et personlig et – man kan nærmest ikke unngå å lese den i lys av forfatterens egne strabaser i denne perioden av hans liv. Hans livslange medskuespillerinne og nære venn Madeleine Béjart dør et par år tidligere, og i 1672 mister han sin yngste sønn Pierre i barsel. På det profesjonelle plan er det også en vanskelig tid – han blir latterliggjort i en pamflett samme år, og bryter etter ti år både samarbeidet og vennskapet med komponisten Lully etter en opprivende feide. I tillegg er han preget av sykdom: i en alder av 50 år er Molière så svekket at han knapt har krefter igjen. Hans angrep på legestanden, som går igjen i flere av hans stykker, er derfor merkbart krassere i hans siste stykke: Molières skepsis mot medisinsk praksis (og de som utøver den) synes å ha økt med årene, paral-

lelt med at han selv har kjent den på kroppen.

Til tross for en dårlig helsetilstand, valgte Molière, som så mange ganger før, å selv spille hovedrollen i den første oppsetningen av stykket. Ved den fjerde oppførelsen ble han syk på scenen; nærmest som om det gikk troll i ord, ble Argans lidelser plutselig noe helt annet enn innbilte. Men «the show must go on»: Molière forsøkte å skjule smerten bak et smil, mens han spilte rollen til teppet falt. Hans medskuespillere skal ha skjönt at det var noe annet enn bare et spill, men da forestillingen ble avsluttet besvimte Molière og livet sto ikke til å redde: han døde få timer senere, 51 år gammel. Flere Molièrekjennere hevder at Molière var fullt klar over at *Den innbilt syke* ville bli hans siste stykke. Denne komedien, fortsatt aktuell og fortsatt morsom, vil for alltid være uløselig knyttet til opphavsmannens død – på scenen.

Spør legen!

Hvordan ville det sett ut hvis Argan plutselig fikk tilgang til moderne hjelpemidler og veien til informasjon ble mye raskere og enklere enn på 1600-tallet? Lege og komiker Jonas Kinge Bergland stilte sporty opp til en nettprat med den frustrerte hypokonderen og svarte etter beste evne som en lege av i dag på de mange spørsmålene.

Kjære Dr. Bergland

Disse ubrukelige leger! Min siste utvei er å skrive til deg. Dessverre har jeg en rekke forferdelige sykdommer som engster og piner meg. Jeg har vært gjennom årelating, avføringsmidler og helsekurer, men ingenting hjelper. Legen min sier at det er milten, mens andre sier det er leveren eller lungene. Fra tid til annen har jeg hodepine, slør foran øynene, sting i hjertet og jeg plages av usigelig tretthet i lemmene mine. Og andre ganger har jeg vondt i magen, som om det var tarmslyng! Legen min anbefaler små svisker for å lette fordøyelsen, og han understreker at jeg må drikke min vin godt oppblandet med vann. Herr Doktor, kan du være så elskverdig å hjelpe meg? Å, å! Jeg orker ikke mer, dette tar livet av meg!

Hilsen Argan, 50 år

Hei Argan

Du unnlater å nevne hva slags forferdelige sykdommer du har. Men du lister opp noen symptomer som kan fungere som gode ledetråder. Det å ha hodepine fra tid til annen er ikke alvorlig i seg selv. Det er svært vanlig. Men om det samtidig opptrer med sløring foran øynene, sting i hjertet og tretthet i lemmer kan det se ut til at du har en form for migrene med aura. Migrenen er selve hodepinen, aura er en form for symptomer som kan komme med hodepinen og kan oppleves som ubehagelige, men det er ufarlig. Om legen din har anbefalt årelating og avføringsmidler vil jeg langt på vei anbefale å spørre om å få se en form for dokumentasjon på at han faktisk er lege.

Hilsen Dr. Bergland

Hei igjen Dr. Bergland

Jeg har en svært uforskammet tjenestepike som klarer å gjøre meg ute av meg av raseri! Nå er hun frekkere enn noen gang og betviler min sykdom. Hun snakker så høyt at jeg får hjernerystelse, og får meg til å skrike meg hes i harnisk! Åh, den heks gir meg utenomkroppslige opplevelser, og nå trenger jeg minst åtte medisiner og tolv tarmskyllinger for å komme meg. Hva tror du Dr. Bergland, er det noe jeg kan gjøre i tillegg til dette, for å takle denne Bollehamsteren? Det er nødvendig å legge til at jeg er svært svak, og har fått beskjed fra legen min at det er viktig å tømme, rengjøre og spyle mine nedre regioner med jevne mellomrom.

Argan

Hei Argan

Det er synd å høre at tjenestepiken ikke oppfører seg i henhold til forventningene. Ettersom jeg ikke kjenner henne er det litt vanskelig å si hva du skal gjøre for å bedre samarbeidet, men ut ifra erfaring fra andre konflikter vil jeg tro det kan fungere å snakke med henne, og helst ikke kalle henne bollehamster. Særlig ikke når hun hører det.

Når det gjelder tarmskylling vil det ikke ha noen effekt på helsen din overhodet. Om du har fått beskjed av legen din om å gjøre dette jevnlig vil jeg tro legen din har en økonomisk og ikke helsemessig intensjon, og det eneste fornuftige vil være å bytte lege.

Hilsen Dr. Bergland

Kjære Dr. Bergland

Nå er jeg desperat! Legen min har fortalt meg at før det har gått fire dager, vil min tilstand være uheldredelig! Jeg vil få bradyepesi, dysenteri, lienteri, apepsi og dyspepsi, og nå merker jeg at det er i gang allerede! Hvorfor er det slik at disse lumske sykdommer hjemsøker akkurat meg? Åh, herr Doktor, hva skal jeg gjøre? Jeg er praktisk talt død!

Hilsen Argan

PS. Er det forresten farlig å late som man er død?

Hei Argan

Er det din egen lege som har kommet med disse diagnoseforslagene? Det er uansett en vågal påstand å garantere din uheldredelighet innen fire dager på dette grunnlaget. Bradyepesi er ingenting. Dysenteri er diaré, det er ubehagelig men ikke farlig så lenge man får i seg nok drikke. Lienteri er ingenting. Apepsi er fravær av sure oppstøt og er neppe risikabelt. Dyspepsi er sure oppstøt. Om legen din først sier du kommer til å få apepsi og i neste setning sier du skal få sure oppstøt vil jeg våge å kalle ham noe ubeslutsom, som igjen kan være farligere enn dyspepsi i seg selv.

Det er ikke farlig å late som om man er død så lenge man husker å puste.

Hilsen Dr. Bergland

Kjære Dr. Bergland

Jeg har nok et spørsmål til deg, doktor. Jeg har nemlig lovet bort min datter til en mann av klok og god familie. Siden jeg er syk og svak, hva vitterlig er, så ønsker jeg en svigersønn og familiemedlemmer som er leger så jeg har gode hjelpetropper til å støtte meg i min sykdom. Så min familie kan forsyne meg med de medikamenter og resepter jeg trenger. Men datteren min vil ikke gå med på det, fordi hun har forelsket seg i en annen! Nå sier folk at jeg ikke kan være helt klar i hodet mitt, som vil gifte bort min egen datter mot hennes vilje. Men folk kan si hva faen de vil! Min datter har vær så god å gjøre som jeg sier, ellers setter jeg henne i kloster! Men herr Doktor, hvordan skal jeg få mitt barn til å adlyde meg, uten å måtte komme med trusler?

Kan du forresten fortelle meg hvor mange saltkorn jeg bør ta på et egg?

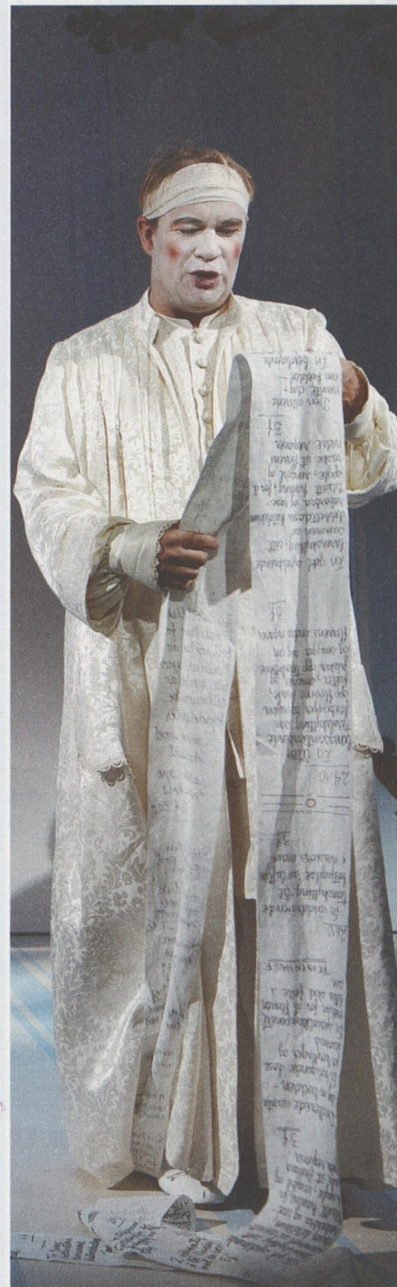
Hilsen Argan

Hei Argan

Det å ha kvaler med egne barns valg og kjærlighetsliv er meget vanlig. Jeg kan godt forstå at du er frustrert, men det å styre andre menneskers valg av livsledsager kan være meget vanskelig. Sannsynligheten for at du lykkes ved hjelp av tvang er liten. Det finnes flere samfunn og kulturer rundt om i verden som har forsøkt dette i hundrevis av år, men med vekslende hell og mye tårer og tenners gnissel.

Det kan derimot være lurer å skjule sine intensjoner, men å få henne til å endre oppfatning ved å fremheve din ønskede svigersønn på en positiv måte. Du nevner at han er lege, noe som jo må kunne sies å være meget meget bra. Han er sannsynligvis ekstremt oppegående, har høy status og har sikkert mye penger. Dette er ting kvinner har en tendens til å tiltrekkes av. Om han i tillegg har et godt ytre og kule sko vil jeg tro det ikke skal mye til for å overbevise henne. Vedrørende antall saltkorn i maten vil jeg si at du kan ha svært mange. Opptil flere hundre.

Hilsen Dr. Bergland

Jonas Kinge Bergland er komiker og lege. I 2012 vant han Komiprisen i kategorien Årets gjennombrudd. I år er han nominert i kategorien Årets stand up-komiker. Showet hans - *Dr. Bergland og den alternative medisinen* - har spilt for fulle hus på Latter i år.

HYPOTHESE KONDEREN

av Molière

Oversatt og bearbeidet av Kim Bjarke

Argan, <i>den innbilt syke</i>	Bjarte Hjelmeland
Toinette, <i>tjenestepike</i>	Ine Jansen
Angélique, <i>Argans datter</i>	Henriette Faye-Schjøll
Béline, <i>Argans annen hustru</i>	Ellen Birgitte Winther
Dr. Diafoirus, <i>lege</i>	Anders Hatlo
Thomas Diafoirus, <i>legens sønn</i>	
Hr. Fleurant, <i>apoteker</i>	Eirik del Barco Soleglad
Cléante, <i>Angéliques beiler</i>	Henrik Horge
Dr. Purgon, <i>Argans lege</i>	Trond Høvik
Béralde, <i>Argans bror</i>	Morten Røhr
Herr Bonnefoi, <i>notar</i>	Karl Vidar Lende
Louison, <i>Argans yngste datter</i>	Marianne Stormoen

Regi	Kim Bjarke
Scenografi og kostymer	Camilla Bjørnvad
Lysdesign	Ola Bråten
Masker/ parykker	Julie A. Clark
Inspisient	Tina Espejord
Sufflør	Birgitta Bjørnstad

Musikk av Nino Rota

Premiere Oslo Nye Hovedscenen 3. september 2014

Systua i Akersgata

et avsluttet kapittel

Teatrets gamle systue er snart et avsluttet kapittel. I høst flyttes kostymeavdelingen med stofflager, patineringsrom, skolager, hattelager, sybord, maskiner, kostymemakere, tilskjærer og modist ned til Rosenkrantzgate. Hypokonderen er en av de siste forestillingene hvor kostymene lages og prøves i de gamle lokalene. Derfor ble vi med på den første kostymep prøven for å avbilde noen av skuespillerne i disse fantastiske omgivelsene.

- 1** I skolageret stiller Henrik Horge opp i det som etter hvert skal bli det flotte kostymet til Cléante, Angéliques beiler.
- 2** I den gamle gullrammen sitter yndige Henriette Faye-Schjøll i første utkast til kjole til Argans eldste datter Angélique.
- 3** Bjarte Hjelmeland, Argan, poserer på klippebordet, mens kostymemakerne måler og diskuterer rundt ham. Fra venstre: avdelingsleder Lise Fjeld, tilskjærer Sølvi Aarre, kostymemaker/modist Ellen Wang Thommessen, kostymesyer Bjørg Sola Flagstad, scenograf og kostymedesigner på Hypokonderen Camilla Bjørnvad.
- 4** Eirik del Barco Soleglad øver tekst med skoene i skolageret iført det som skal bli kostymet til Thomas Diafoirus, legens sønn og Argans ønskede svigersønn.
- 5** Ine Jansen poserer på stofflageret i det kommende kostymet til tjenestepiken Toinette.

6 Morten Røhr er elegant på patineringsrommet iført kostymet til Béalde, Argans bror.

Katastrofetenkere med stort kontrollbehov

Tekst: Marte Kristiansen

Hypokondere er ingen selvopptatte sutrere, men rett og slett livredde for vanlige farlige sykdommer og døden, ifølge professor Ingvard Wilhelmsen ved Universitet i Bergen.

- Hypokondri er det samme som økt helseangst og kommer hvis det av en eller annen grunn blir spesielt viktig å ikke dø eller bli alvorlig syk, sier professor Ingvard Wilhelmsen.

Han er indremedisiner, psykiater og mannen bak Norges eneste klinikk for hypokondere. Den er del av Medisinsk Poliklinikk ved Haraldsplass Diakonale Sykehus i Bergen, og har siden oppstarten i 1995 behandlet rundt 100 pasienter årlig, omkring 65 prosent kvinner og 35 prosent menn.

En reell sykdom

På hver arbeidsplass eller i en vennekrete er det ofte noen som alltid klager og er syke. «Det er alltid noe som feiler han. For en hypokonder», «Jeg

er lei klaging over smerter hele tiden. Hun er en stor hypokonder».

Slik blir det derfor ofte gjort narr av hypokondere, og mange kaster rundt seg med begrepet. I de aller fleste tilfeller dette blir brukt stemmer det ikke, mener Wilhelmsen.

- En del folk sutrer og gjør et stort nummer ut av ting. Dette er ikke hypokondri, men bare surmuling og selvopptatthet, sier han.

Professoren beskriver hypokondri som en reell sykdom. Årsaken til at noen får diagnosen kan være mange.

- Man kan lære dette hjemme, man får barn man ikke vil dø fra eller man blir skremt for eksem-

pel av at en nær venn blir alvorlig syk, forklarer han.

Hypokonderne er ofte folk med ekstrem helseangst og et behov for å kontrollere det.

- Det er selvfølgelig helt ok å ville ha en viss styring over livet sitt, men vi bør kanskje holde oss til ting som er kontrollerbare, sier Wilhelmsen.

- Blant dette hører ikke døden, fremtiden eller mulige sykdommer vi kommer til å få.

Professoren beskriver lidelsen som å ville kontrollere det ukontrollerbare.

- Men livet kan ikke kontrolleres, sier han.

Ikke så spekulative

- Hva er det hypokonderne er så livredde for?

- De fleste hypokondere er livredde for vanlige farlige sykdommer. Det går mye på kreft, hjerneslag, hjertestans, hjerteinfarkt, de vanlige tingene folk kan dø av. De er ikke så spekulative i valg av sykdom, sier Wilhelmsen.

- Men det er noen hypokondere som ikke har dette med døden som et problem, men tror ikke de vil tåle å bli syke. De har en usikkerhet rundt smerte og ubehag, og det å miste funksjonsevnen. Det er noen som tenker at døden får de bare ta om den kommer, men de orker ikke tanken på å bli handikappet, forklarer han.

Denne gruppen tenker ikke like mye på kreft og andre dødelige sykdommer. Ifølge professoren

går det da mer på angst for snikende alvorlige lidelser som blant annet MS og nevrologiske sykdommer.

En forkjølelse eller en mindre skade får derimot ikke hypokonderne til å klage, ifølge Wilhelmsen.

- Som regel er ikke hypokonderne selvopptatte sutrere. Behovet for oppmerksomhet eller sekundærgevinst er liten. De aller fleste hypokonderne er rett og slett bare ekte livredd, sier han.

- De tåler en forkjølelse eller annen sykdom godt uten å klage. Så lenge de vet at plagen ikke er alvorlig, kan de klare hva som helst. De kan ikke forstå folk som sutrer over det, for det er jo ikke dødelig.

Om å akseptere døden

Nettopp det å akseptere at man er dødelig, er noe av det viktigste i behandlingsopplegget for hypokonderne.

- I behandlingen er det viktig å stimulere pasienten til å tenke gjennom hva de bruker sin tid og energi på. De må for eksempel reflektere over spørsmålet «Skal jeg tross alt være villig til å være dødelig?», sier Wilhelmsen.

- Om de ikke er villig til det, og stadig bruker mye krefter på å ikke dø, så er de solgt til angsten. Om de i tillegg katastrofetenker og tar det verste først, så blir det mye unødvendig angst. Ifølge professoren er ikke poenget å idyllisere døden eller å gjøre den til noe positivt, men

kun å akseptere at den er prinsipielt ukontrollerbar.

Wilhelmsen mener mange bruker bekymring som metode for å få kontroll i livet sitt og at de derfor følger nøye med på hva som skjer i kroppen. Ifølge han er verdien av slik grubling og bekymring ofte overvurdert.

- En ting er ekte sykdom, det må vi ta, og ekte problemer og konflikter opp gjennom livet. Men hvor mange skal vi ta før de kommer. Det er viktige spørsmål, og noe man bør tenke gjennom. Det er ingen vits i å bekymre seg og gruble over ting du ikke får gjort noe med, sier den erfarne professoren.

Livets spilleregler

Han viser til at rundt 65-70 prosent av pasientene blir bra med

kognitiv terapi. Dette ifølge flere studier.

- Det man fokuserer på er folks tenkning og holdninger. Man kan ikke endre en angst eller følelse. Om man tolker noe som skummelt og farlig, så blir man jo redd. Og det skal man bli. Det går jo automatisk. Tolker du noe som mindre farlig, så blir du mindre redd. Derfor forholder vi oss veldig til folks tankeliv og holdninger, forklarer Wilhelmsen.

- Jeg hjelper folk til å akseptere spillereglene her i livet. Det er noen ting du ikke får kontroll over, faktisk det meste. Hva folk synes om deg, hva som skal skje i morgen, om du i det hele tatt lever i morgen, det er slike ting vi ikke får vite. Men akkurat

hvordan du forholder deg til en slik usikkerhet, egne holdninger og tanker rundt dette, det kan vi virkelig ta kontroll over. Det er det vi tar opp. Hva de bruker livet sitt til, og hva de har tenkt å bruke det til, sier Wilhelmsen.

- Er det mange hypokondere som er opptatt av å leve «riktig»?

- Ja, mer eller mindre, men det er ikke alle som gidder helt. De kan ha angsten, men orker for eksempel ikke slutte å røyke, sier Wilhelmsen.

Han mener mange hypokondere kan være redd for ting uten at de klarer å leve veldig strigent og så strukturert som de egentlig skulle ønske. Deretter kan de begynne å katastrofetenke om at de lever feil.

- Jeg kan få inn en hypokonder som er livredd for å dø av lungekreft, men likevel ikke klarer å slutte å røyke. Da har jeg sagt at de må tåle det - tåle å være dø-

delig. Om de ikke tåler å leve med den økte risikoen, så må de satse alt på å kutte ut. De får velge selv hvordan de vil leve, sier professoren.

Vondt verre med «googling»

Samtidig mener Wilhelmsen fokuset på å leve sunt er sterkere i dag enn tidligere.

- Det er ikke noe i veien med å trene eller å være bevisst på sitt kosthold. Dette blir imidlertid et problem dersom det hindrer oss i å leve godt og avslappet, sier professoren.

Det blir først et problem om du krysser grensen og får et slags tvangspregede forhold til det, mener han.

- At man ikke kan kose seg, at man må trene hver dag, og ikke tar fri på julaften engang. Da kan det bli et spørsmål om livskvalitet og hvorfor man gjør det. Det er en grenseoppgang. Hvordan skal man leve, hvor mye skal man trene, hvor mye skal man spise, hva skal man tillate seg?

Hva er sunt egentlig? Overdrevent fokus på dette er normalt ikke bra, med mindre man er toppidrettsutøver, sier Wilhelmsen.

Tross økt helsefokus tror ikke professoren hypokondri er mer utbredt i dagens samfunn.

- Jeg tror ikke det er flere hypokondere i dag enn tidligere, men de som har økt helseangst kan drive det lenger, med for eksempel doktor-shopping, eller de kan google og få tilgang til informasjon mer lett enn før, sier han.

- Hvis man er nøktern og vet at hvorvidt man er frisk eller syk ikke påvirkes av hva som skrives eller sies, tar man inn slik informasjon på en måte som ikke øker angsten.

På skinner

Professoren påpeker at de fleste mennesker takler livet ganske godt, og tror ikke vi tåler mindre

nå enn før.

- Jeg tror vi har litt for høye forventninger til livet, både når det gjelder kroppen, helse, ekteskapet, familie, ferie og i det hele tatt. Siden vi har hatt det bra så lenge, har vi ikke så stort spillerom for ting som går i stykker eller ikke fungerer lenger, sier Wilhelmsen.

Professoren mener det er noe man bør tenke gjennom.

- I Norge er vi bortskjemte og forventer at alt skal gå på skinner, sier han.

- Tenker du noen gang «er jeg alvorlig syk»?

- Ja, en sjelden gang, men jeg er ikke særlig plaget av det. Jeg er mer som de fleste leger, som tenker «vi er jo friske, vi er jo leger, ikke pasienter», sier Wilhelmsen, og legger til at leger har tendens til å gå lenge før de går til lege, og at de stort sett ikke har helseangst.

FAKTA:

Hypokondri er en sykdom der folk føler at de har en sykdom som de i realiteten ikke har. Statens helsetilsyn sier blant annet følgende om sykdommen: «Det vesentlige kjennetegnet er vedvarende opptatthet av muligheten for å ha en eller flere alvorlige og fremadskridende somatiske lidelser».

Redselen varer i minst et halvt år, og medisinske undersøkelser virker ikke beroligende. Man kan selv ha en anelse om at angsten er overdreven, men klarer likevel ikke å kontrollere den. Angsten fører ofte til store problemer, både hjemme og på arbeidsplassen.

Symptomene er de samme som ved annen angst. Hjertet dunderer, adrenalinet pumper, magen kniper seg, det prikker i huden og brystet strammer seg til. Disse angstsymptomene oppfattes gjerne som tegn på alvorlig fysisk sykdom.

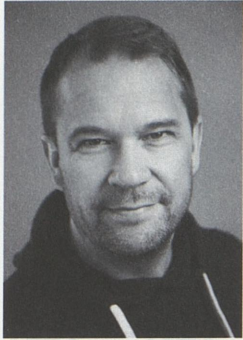
Kilde: Wikipedia

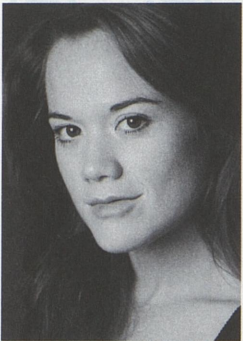

Bjarte Hjelmeland

Regissør, skuespiller, musiker. Utdannet ved Statens Teaterhøgskole. Teatersjef for Den Nationale Scene 2008-11. Ansatt som skuespiller ved Nationalteatret fra 1992. Medvirket i mer enn 40 oppsetninger ved ulike scener, og i diverse film- og TV-produksjoner. Roller i utvalg: Mackie Kniven (*Tolvskillingsoperaen*), tittelroller i *Jeppe på Bjerget*, *Peer Gynt* (Egypt) og *Erasmus Montanus* (København), *Che i Evita*, soloshowet *Gu kor gøy!*. Har regissert bl.a. *Gjengangere* (Kilden Kulturhus), *Flammefjes* (Teatret Vårt) og show for Anne-Kat Hærland, Otto Jespersen, Tres Amigas mfl. Er tildelt en rekke priser: bl.a. Per Aabels ærespris, Aase Byes pris, Pernillestuetten, Komiprisen. Har utgitt tre musikkalbum. Tidligere gjestet Oslo Nye som regissør for *Da Hilde ble 50* og *Den syngende Frøken Detektiv*.

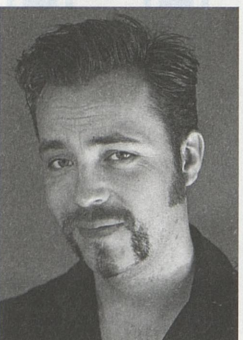
Henriette Faye-Schjøl

Utdannet ved Arts Educational Schools - London og Statens teaterhøgskole. Har arbeidet ved Riksteatret (tittelrollene Pippi og Ronja), Nordland Teater (Nora i *Et dukkehjem*, *Late Night Musical*), Haugesund Teater (Sybil i *Privatliv*, *Du er perfekt, men...*), Brygge-teatret (tittelrollen *Annie*), Dyreparken Kristiansand (Bjørn i *Villkatt i HerliLand*). Britiske produksjoner: bl.a. Jo i *Little Women*, West End. Oppsetninger ved Oslo Nye inkluderer bl.a. *Guys and Dolls*, *Nancy i Oliver!*, *De dodes tjern*, *Postkort fra Lillebjørn*, *Skaff meg en tenor!*. Film: *Tulla i Søndagsengler*. Er medlem av Fjerdeklases Produksjoner (*Alt er sant*, Nesoddspelet 2014).

Anders Hatlo

Utdannet ved Statens Teaterhøgskole. Debuterte på Oslo Nye i 1970. Vært ansatt ved Nationalteatret og Den Nationale Scene. Medvirket i bl.a. *Da Hilde ble 50*, *Trassalderen*, *Karlsson på taket*, Komiprisen-vinneren *The Producers*, *Edvard Munch-Alfa* og *Omega*, *Arsenikk og gamle kniplinger*. TV: bl.a. *Hotel Cæsar*, *Helmer & Sigurdson*. Spilt Hermansen i *Olsen-banden jr.* på film/TV/teater. Regioppgaver: *Wildenvey - dager derpå*, *Bok vollane*, *Hotel Cæsar* mfl. Priser: Aud Schønemann-prisen for Max Bialystock i *The Producers*, Teaterkritikerprisen for *Konferansieren i Cabaret*, NTOs ærespris for *Mysteriet Myrna Vep*.

Henrik Horge

Utdannet ved Statens Teaterhøgskole. Arbeidet ved Nationalteatret (*Folk og røvere i Kardemomme by*), Det Norske Teatret (*Felix' fantastiske orkester*, *Skatten på sjørøverøya*, *Enron*, *Piaf*), Rogaland Teater (*Kaptein Krok* i *Peter Pan*, *Amadeus*) mfl. Film og TV: *Doktor Proktors prompepulver*, *Det tredje øyet*, seriene *Julekongen*, *Lilyhammer*, *Helt perfekt*, *Dag* m.m. Vokalist/ instrumentalist i *Brødrene Löwenstjerne*. Tidligere gjestet Oslo Nye Teater i *Måne for livets stebarn* og *Hamlet*.

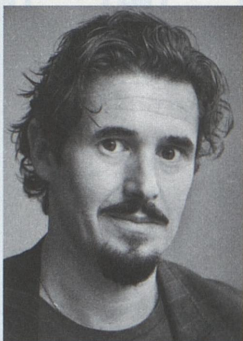
Ine Jansen

Utdannet ved Statens teaterhøgskole. Ansatt ved Nationalteatret. Har arbeidet ved Trøndelag Teater. Av roller og oppsetninger kan nevnes: *Grete* (*Forvandlingen*), *Lovis* (*Ronja Røverdatter*), *Minus 2*, *Edith* (*Herr Kolpert - komilab nr. 1*), *Ralph* (*Fluenes herre*), *Masja* (*Måken*), *Plastilina*, *Ulrike Meinhof* (*Ulrike Maria Stuart*), *Bolette* (*Fruen fra havet*), *Suzanne* (*Figaros bryllup*), *Maria* (*Quisling*), *Puck* (*En midtsommernattsdrøm*). NRK Radioteatret: bl.a. tittelrollen i *Frøken detektiv*. Film og TV: seriene *Dag* og *Helt perfekt*. For sistnevnte fikk hun Gullruten - Beste kvinnelige skuespiller 2012. Gjester nå Oslo Nye Teater for første gang.

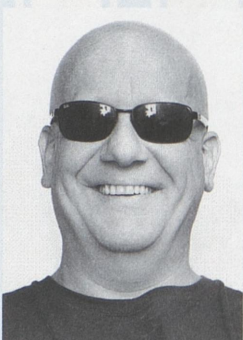
Ellen Birgitte Winther

Utdannet ved Statens teaterhøgskole. Har arbeidet ved Hålogaland Teater, Trøndelag Teater, Det Norske Teatret og Den Nationale Scene. Av oppsetninger kan nevnes: *Anne Franks dagbok*, *Fanny* og *Alexander* (Emilie Ekdahl), *En sporvogn til begjær* (Stella), *Folkeutrydning*, *Kirsebærhaven*, *Lille Eyolf*, *Benoni* og *Rosa* (Rosa), *Et dukkehjem*, *En midtsommernattsdrøm* (Helena), *Amadeus* (Constanze Mozart), *Peer Gynt* (Solweig). Medvirket i radioteater, TV og film; bl.a. *Vegas* og høstens premierer *Mot naturen* og *Her er Harold*. Gjester nå Oslo Nye Teater for første gang.

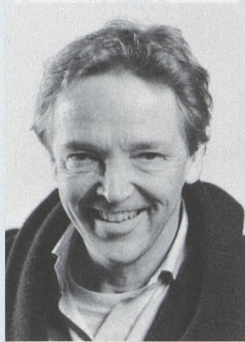
Eirik del Barco Soleglad

Utdannet ved Bergen Teaterskole. Ansatt ved Den Nationale Scene. Har arbeidet ved Hordaland Teater, som frilanser m.m. Oppsetninger i utvalg: *Privatliv*, *Robin Hoods hjerte*, *Diktatorfruer* (Tolken), *En midtsommernattsdrøm* (Puck), *Ulverock* (Ulven), *Jungelboken*, *Bikubesong*, *Jorda rundt på 80 dager*, *Seks personer søker en forfatter*, *Romeo og Julie*, *Cabaret*, *Keiser og galilæer*. Har laget og opptrådt med soloshow som *En del Barco* og *en del Soleglad*, *Da Vinci-Kommoden* og *Herbjørns Verden*. Hans BARCO - et tipp topp standup-show har oslopremiere på Centralteatret i høst.

Trond Høvik

Utdannet ved Statens Teaterhøgskole (1989-92). Har arbeidet ved bl.a. Den Nationale Scene, Nationalteatret, Det Norske Teatret og Riksteatret, og medvirket i en rekke revyer m.m. Vært frilanser de siste ti årene. Sist aktuell i tittelrollen i *Den stundesløse* på Agder Teater i regi av Ben-tein Baardson. Film og TV: stemmen til Ludvig i *Solan* og *Ludvig - Jul i Flåklypa*, *En vanlig dag på jobben*, *Svin*, *Alt for Egil*, *Barbara*, *Budbringeren*, *Tyven, tyven*, *Amatørene*, *Da jeg traff Jesus...*, *1732 Høtten*, *Eggs*. Tidligere gjestet Oslo Nye i *Det lykkelige valg*. Fikk prisen Radioteatrets Blå fugl 2010 for tittelrollen i *Egil Skallagrímsson*.

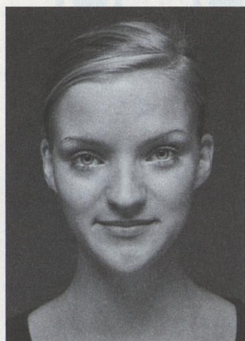
Morten Røhr

Utdannet ved Statens Teaterhøgskole. Har arbeidet ved Den Nationale Scene, Nationaltheatret, Rogaland Teater mfl. Ansatt ved Oslo Nye Teater siden 1992. Medvirket i repertoar som spenner fra Shakespeare og Dostojevskij til Oscar Wilde, musikaler, one-man-show og ny norsk dramatik. Studert og spilt Shakespeare ved The Globe, hvor han og representerte Norge under OL-kultursesongen. Diverse frilansoppdrag i teater, film og TV. Siste år medvirket i bl.a. musikalen *Guys and Dolls* på hovedscenen.

Karl-Vidar Lende

Utdannet ved Statens Teaterhøgskole (KHiO) 2011-14. Har medvirket i *Peder Påske, En sporvogn til begjær* og *Dyrene i Hakkebakkeskogen* (Den Nationale Scene), og diverse oppsetninger med Fyllingsdalen teater og Vestlandske teatersenter. Var i sommer med i Thesbiteaterets Shakespeare-oppsetning *Eventyret om Cymbelin*. Film: *Varg Veum - Skriften på veggen, Med Bjarte på rette staden, Liten knute*. Gjester nå Oslo Nye Teater for første gang.

Marianne Stormoen

Utdannet ved Statens teaterhøgskole (KHiO) 2011-14. Rollen som Louison i *Hypokonderen* er hennes debut som nyutdannet skuespiller. Har medvirket som stemmeskuespiller i serien *Hotell 13* (NRK Super) og som Elisabeth i *Skrinet på havets bunn* (Radioteatret). Vært med i diverse oppsetninger under utdanning (bl.a. tittelrollen i *Frøken Else, Grete i Hans og Grete*). Film og TV: *Lilyhammer* (3.), *Sammen, Koselig med peis*. Tidligere initiativtaker, leder og regissør for Tåsen barneteater. Gjester nå Oslo Nye Teater for første gang.

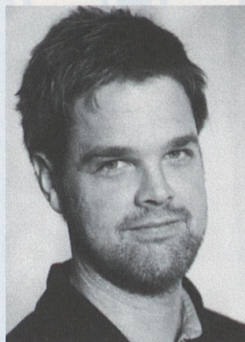
Kim Bjarke, regi

Tiltrådte som teatersjef ved Oslo Nye Teater i januar 2014. Utdannet sceneinstruktør ved Statens teaterskole, København. Har mange års erfaring som leder av ca. 100 teater- og TV-prosjekter i de nordiske land, og har arbeidet som instruktør og kunstnerisk rådgiver ved en rekke danske scener, bl.a. Nørrebro Teater og Det Kongelige Teater i København. Han har også hatt regioppgaver ved norske scener, bl.a. ved Nationaltheatret og Den Nationale Scene. Ved sistnevnte var han kunstnerisk rådgiver for Bjarte Hjelmeland i hans teatersjefsperiode. *Hypokonderen* er Bjarkes første regioppgave ved Oslo Nye Teater.

Camilla Bjørnvad, scenografi og kostymer

Dansk scenograf utdannet ved Statens Teaterskole, København. Siden 1992 hatt scenografi-/kostymedesign til ca. 150 produksjoner innen teater, opera, dans, film og TV. Fikk gjennombrudd som scenograf med teaterkonserten *Gasolin'* (Dr. Dante, 1993), i samarbeid med Marianne Nilsson. Fortsatte samarbeidet med Dr. D. til 2001. Vært tilknyttet de fleste danske scener, store som små. Norske oppsetninger: bl.a. *Idioten* (Den Nationale Scene). Tildelt diverse legater og to Reumert-priser for Årets forestilling. Oppgaver siste år: *Den stundesløse* (Folketeatret), *En tjener for to herrer* (Odense Teater), *Snedronningen* (Aalborg Teater) i samarbeid med Kim Bjarke. Gjester nå Oslo Nye Teater for første gang.

Ola Bråten, lysdesign

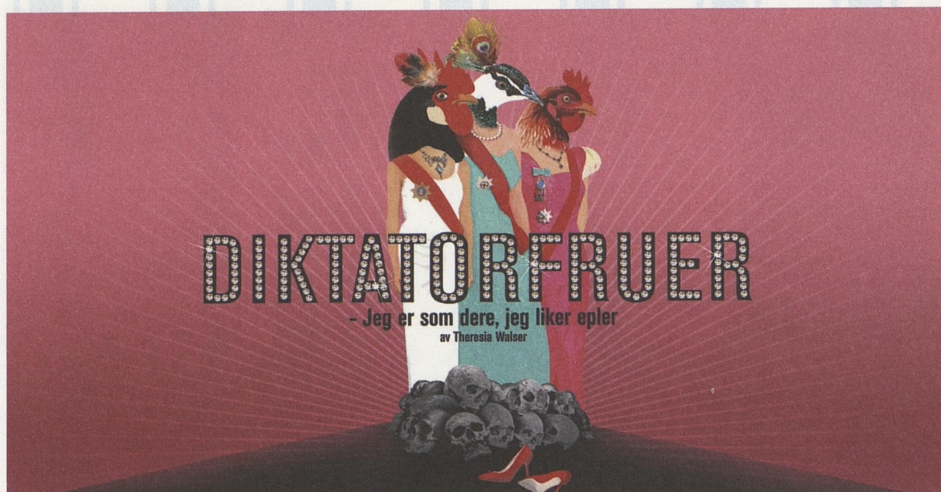
Utdannet ved Yale University, USA (Master of Fine Arts, 2005-08). Arbeidet som lysdesigner og scenograf for en rekke teaterproduksjoner. Oppsetninger i utvalg: bl.a. *Evita* (Det Norske Teatret), *Peer Gynt* (Fishauktionhalle, Hamburg), *Next to Normal* (Wermland Opera, Sverige), *Fredlaus* (Hålogaland Teater), *Jack & Bønnestengelen* (Teater Manu), *Ylajali* (Rogaland Teater), *Byggmester Solness* (Teater Ibsen). Har hatt diverse scenografioppdrag for ulike artister og dansekompanier: Secret Garden, Annbjørg Lien, Solveig Slettahjell, Kari Bremnes, ODE, Isadora NOW og Subjazz. Tidligere gjestet Oslo Nye Teater som scenograf for *Guys and Dolls, Jul i Blåfjell* og *Blind Hevn*.

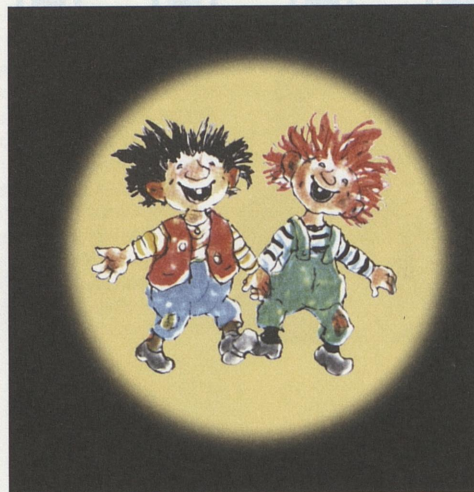
Julie A. Clark, masker/ parykker

Utdannet ved Ware College (2 år) og London College of Arts and Fashion (3 år) innenfor feltene parykk-maker, frisør, media- og teatersminke, specialeffekter for teater/film m.m. Har undervist ved Art Complexion i en årrekke. Er leder av teatrets maskeavdeling. Har hatt maske-design for *Da Hilde ble 50, Oliver!, De dødes tjern, Skaff meg en tenor!, Dickie Dick Dickens, Trollbyen, Edvard Munch - Alfa og Omega, Arsenikk og gamle kniplinger, Spellemann på taket, Sound of Musvik, La Cage aux Folles, Dracula, Mysteriet Myrna Vep* mfl.

DIKTATORFRUER
Premiere 23. september
Centralteatret

KARIUS OG BAKTUS
Spilles f.o.m. 13. september
Hovedscenen

KJÆRLIGHETSREV
Matinéer i oktober
Hovedscenen

JUL I BLÅFJELL
Sesongpremiere 12. november
Hovedscenen

Høyt og lavt med **ALBERT ÅBERG**
Spilles i september/oktober
Trikkestallen

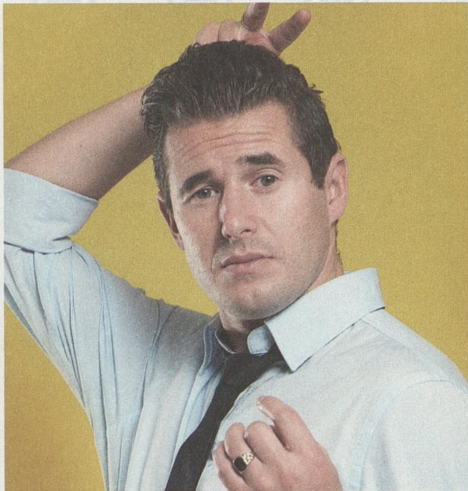
JUL MED PRØYSEN og snekker Andersen
Sesongpremiere 8. november
Trikkestallen

I SISTE MINUTT
Premiere 6. november
Centralteatret

SEX OG SAMLIV med Dennis Storhøi
Premiere 14. november
Teaterkjeller'n

BARCO - et tipp-topp stand-up-show
Oslopremiere 25. september
Centralteatret

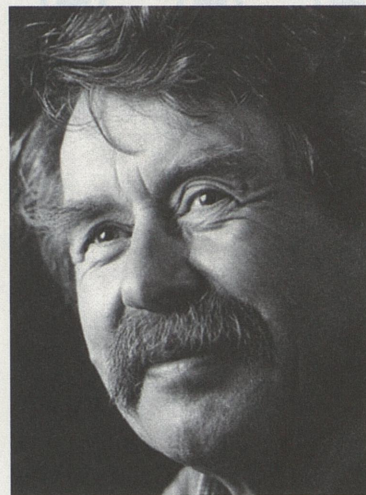
FAUSTina
Spilles 17. - 20. september
Trikkestallen

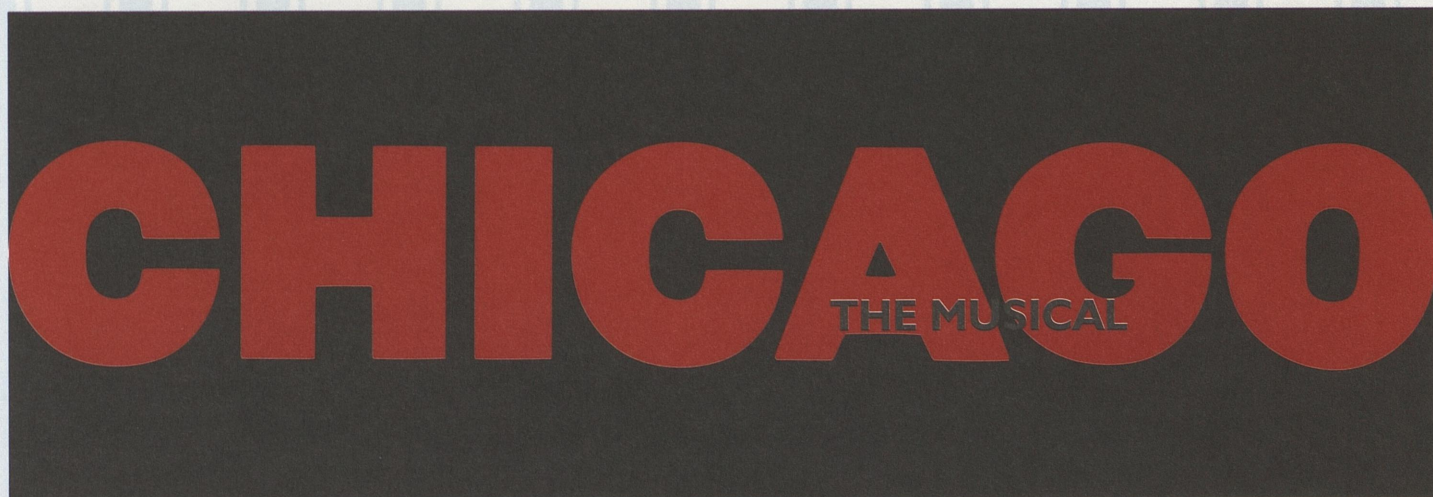
LOCO DIENSTAG
Spilles første tirsdag i måneden
Teaterkjeller'n

MORDET PÅ GJESTGIVERIET
Premiere 20. september
Teaterkjeller'n

HYLLEST TIL ARILD NYQUIST
Spilles 8., 9., 11. oktober
Teaterkjeller'n

CHICAGO
Premiere 22. januar 2015
Hovedscenen

Bli medlem!

VENNER AV
OSLO NYE TEATER

Som venn av Oslo Nye Teater får du to billetter til hver oppsetning til rabattert pris, eksklusive møter med regissører og skuespillere, omvisninger på våre scener, teaterturer m.m.

Pris kr 400,-

Kontakt
Elisabeth Vatne-Lund
e.vatnelund@gmail.com
Mobil: 469 23 158

Vårt nye inkluderingsprosjekt **BLI MED-BILLETEN** er et samarbeid mellom Oslo Nye Teater og våre støttespillere Ole R. og Denise Anfinnsen. Prosjektet gir institusjoner, humanitære organisasjoner og andre mulighet til å kjøpe billetter til kun kr. 50,-

Slik søker du!

Skriv kort om din organisasjon/institusjon og hvorfor dere søker. Vi trenger ditt fulle navn, e-postadresse og telefonnummer. Hvilken forestilling ønsker dere å se og hvilken dato? Vi trenger også informasjon om antall personer.

Send denne informasjonen til blimedbilletten@oslonye.no og du vil motta svar innen kort tid.

For spørsmål om **BLI MED-BILLETEN** kan informasjonsrådgiver Linn Cecilie Blekkerud kontaktes på tlf. 22 34 86 18.

Teatrets spilleplan finner du på www.oslonye.no

Thon Show & Scene

Gode opplevelser – helt enkelt

Våre hotellpakker inneholder overnatting med deilig frokost, showbilletter og tre-retters middag.

Vi har billetter til de fleste scenene i Oslo og du velger hvilket Thon-hotell du ønsker å bo på.

Kontakt oss, så ordner vi resten.

Telefon: 815 52 400
E-post: show@thonhotels.no
thonhotels.no/show

SHOW & SCENE

Billetter:
22 34 86 80
815 33 133
www.oslonye.no
7-Eleven
og Narvesen

Oslo Nye Hovedscenen
Rosenkrantzgt. 10

Oslo Nye Centralteatret
Akersgt. 38

Oslo Nye Trikkestallen
Torshovgt. 33

Oslo Nye Teaterkjeller'n
Akersgt. 38

www.oslonye.no

Oslo kommune